

Regionalt samarbeid om avløpsspørsmål på Nedre Romerike

Sivilingeniør Cornelis Smits

På Nedre Romerike finnes de to små elver, Nitelva og Leirelva. Disse elver er resipienter for den tettest befolkede del av distriktet.

For ca. 20 år siden fantes det tettbebyggelse bare langs sideelven, Sagdalselva i Lillestrøm, samt noen industribedrifter og 2 meierier med kloakkavløp til vassdraget. Forurensningen fra disse utløpene medførte ikke særlige problemer.

Etter krigen kom imidlertid distriktet inn i en sterk utviklingsperiode. Frem til og med 1966 er det bygget 14 500 leiligheter og en rekke nye bedrifter, samt et større sykehus.

Allerede i slutten av 50-årene var forurensningen i vassdraget blitt så stor at kommunene i nedbørfeltet nedsatte en komité — Arbeidskomité for Rensing av Nitelva (ARN) — som fikk i oppdrag å analysere forurensningsproblemet og gi anbefalinger med henblikk på en løsning av problemet.

Komitéens første rapport gjaldt en kjemisk/bakteriologisk undersøkelse av vassdraget. Undersøkelsen bekreftet at den nedre delen var blitt foruroligende påvirket av forurensning-

ene, mens den øvre delen (ovenfor Sagdalselvas utløp) fremdeles var i biologisk likevekt.

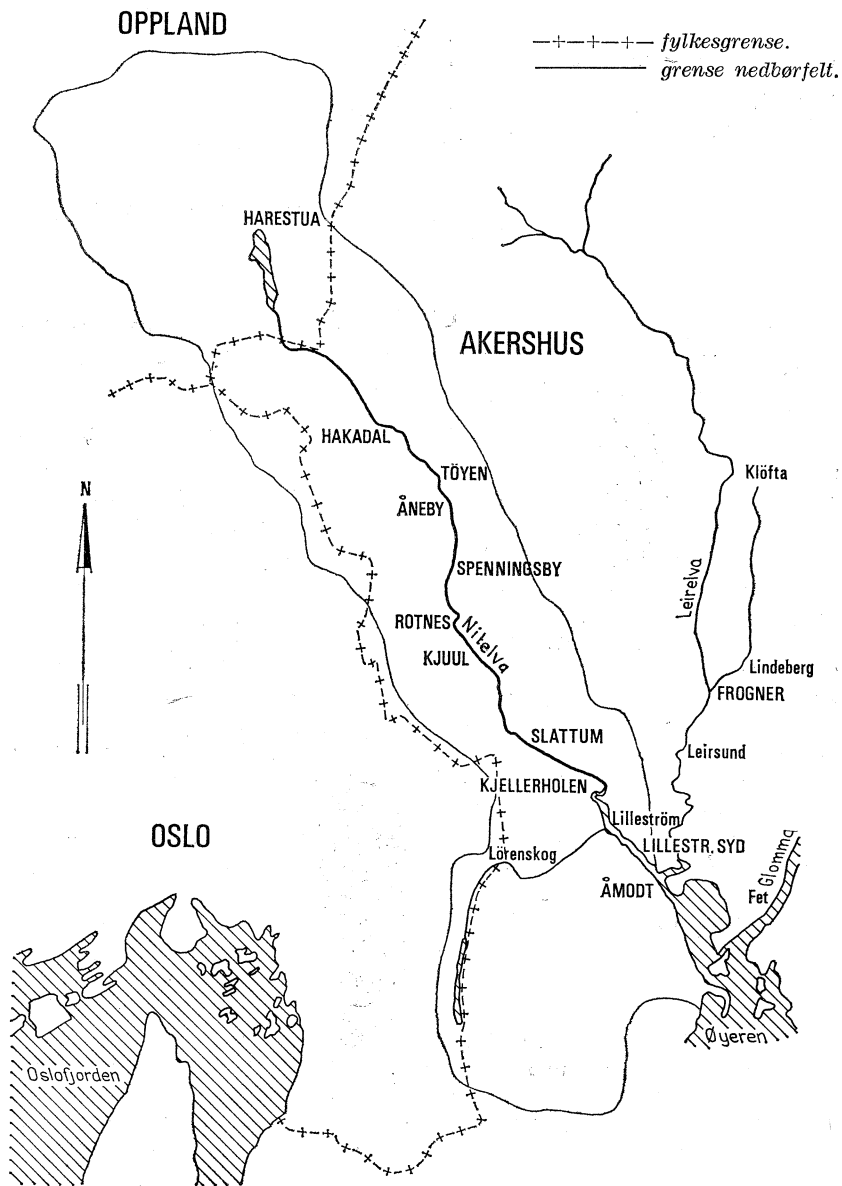
Komitéens andre rapport omfattet en beskrivelse av forurensningskil-dene, kommunenes utbyggingsplaner og bruksinteressene i vassdraget.

På grunnlag av en samlet vurdering fant man det riktig å foreslå 5 minstekrav til vannets kvalitet i vassdragets åpne vannløp, nemlig:

- 1) Vannmassene, vannoverflaten og breddene bør være fri for synlige forurensninger eller avsetninger.
- 2) Slamansamlinger som følge av tilførte forurensninger bør ikke forekomme.
- 3) Utvikling av organismer må ikke være så stor at den skaper ulemper ved vannets bruk, innskrenker vannets frie løp eller virker sjenerende på annen måte.
- 4) Vannets innhold av oksygen og dets surhetsgrad må være slik at det ikke virker nedsettende på vekst og trivsel til de nåværende fiskearter.
- 5) Vassdragene bør ikke tilføres giftige stoffer i slike mengder at det

OVERSIKTKART

Området for Avløpssambandet Nordre Øyeren

på kort eller lang sikt virker skadelig eller endrende på de biologiske forhold eller virker nedsettende på vannets anvendbarhet forøvrig.

Det ble foreslått å satse på mekanisk rensing i første omgang, og konsentrasjon av nybebyggelse i de områder hvor kloakkforholdene kunne bli ordnet tilfredstillende innen rimelig tid.

Man var klar over det omfattende behov for videre utredninger, og anbefalte å opprette et eget interkommunalt ingeniørkontor for dette formål. Kommunene sluttet seg til dette, og kontoret ble til i 1962.

Arbeidsforholdene var, særlig til å begynne med, meget vanskelige. Komitéen var den første i sitt slag i landet, slik at man ikke hadde noe mønster for arbeidsopplegget. Kommunene dannet en heterogen sammensetning — fra typiske forstadskommuner til rene landkommuner — som imidlertid allerede var påvirket av ekspansjonen i hovedstadsregionen. Kommunene savnet økonomiske muligheter til tekniske tiltak mot forurensningene. Det eksisterende lovverk var ikke hensiktsmessig, særlig med hensyn til løsning av regionale oppgaver og de finansielle problemer. Dessuten ble man fort klar over at avløpsledningene i distriktet var svært dårlige på grunn av utette rørmaterialer og rørskjøter m. m., slik at ledningene ofte førte mer grunnvann enn spillvann. Under disse forhold har komitéens arbeide naturlig nok vært vanskelig, og komitéen har i betydelig grad gjennom opplysning

forsøkt å bidra til en bedre tilrettelegging av forholdene fra de sentrale myndigheters side. Videre har komitéen lagt stor vekt på kvalitetsforbedring av materialer til rørledninger og utførelse av disse, gjennom kontakt med produsenter og utdanning av det faglige personale.

I 1966 hadde 35 000 innbyggere direkte avløp til elven eller sideelven, Sagelva. Inntil da fantes det 5 biologiske renseanlegg, (en biologisk dam, et aktivslamanlegg, to oksydasjonskanaler og to langtidsluftere for til sammen ca. 5000 pers.); samt en del overbelastede Imhoff-tanker (ca. 2000 pers.). På grunn av overbelastning og den store infiltrasjon av grunnvann, er driftsforholdene ved disse anlegg, unntatt den biologiske dam, meget vanskelige og rensingen heller dårlig.

I dag ligger forholdene for å få gjennomført effektive tiltak bedre til rette ved at nye lovbestemmelser er vedtatt, mens andre er under forberedelse. Komitéen er dessuten blitt organisert som et interkommunalt selskap, Avløpssambandet Nordre Øyeren (ANØ), med vedtekter. (1)

Situasjonen er imidlertid blitt mer komplisert dels fordi prognosene for befolkningsutviklingen går ut på vesentlig større bebyggelse enn opprinnelig antatt, dels fordi man i de senere år er blitt klar over at næringssaltenes betydning for elven, i allfall for den nedre del og for Øyeren, kan være større enn den primære organiske belastning.

Tidligere trodde man at spørsmålet om de langsiktige rensekrav stod om valget mellom en lavere eller høyere grad av biologisk rensing fordelt

over et stort antall mindre renseanlegg. I dag betinger de høyere befolkningsprognoser en sterkere konsentrasjon i færre anlegg, og det er også blitt aktuelt å diskutere en eventuell samling av alle kloakkavløp med utløp i Øyeren. Hadde denne sjø vært selve havet, hadde problemet vært enklere. Øyeren er imidlertid drikkevannskilde for en stor del av Østfold fylke, og er nå på tale som vannkilde for en stor del av Akershus. Man er derfor naturlig nok bekymret for den store forurensning som tilføres innsjøen. På den annen side er Nitelva så liten og befolkningstilveksten så stor, at man kan risikere ulemper for de lokale interesser om kloakkutslipp til elven får skje uten at det tas tilbørlig hensyn til selvrensningsmulighetene, og uten en hensiktsmessig form for rensing.

For at man skal kunne bestemme de endelige renskrav til kloakkutslipp i Nitelva eller Øyeren, må man bl. a. kjenne vassdragenes evne til å ta imot primær organisk belastning, og til å tåle sekundær organisk belastning som følge av alge- og plantevekst, uten at det fører til luktulemper, alvorlige endringer av den biologiske likevekt eller gjengroing av elven.

Det vil kreve flere års forskningsarbeide å få klarlagt disse forhold. I mellomtiden går utbyggingen videre og noen tiltak må gjennomføres allerede nå. Disse tiltak vil kreve store beløp, og man ønsker selvsagt ikke at disse beløp blir anvendt til rensean-

legg som om noen år viser seg å være uhensiktsmessige.

I påvente av resultatene av forskningsarbeidet, som ventes å komme i gang i 1968, utføres det for tiden en teknisk/økonomisk analyse i den hensikt å få en oversikt over konsekvensene ved en rekke ulike utbyggingsalternativ. Disse alternativ tar i første rekke hensyn til varierte renskrav, såvel for Øyeren som for Nitelva. Utredningen utføres innenfor rammen av Østlandskomiteéns prosjekt, og den ventes bl. a. å gi svar på spørsmålet om hvordan aktuelle tiltak kan gjennomføres slik at disse vil utgjøre et nødvendig ledd i en hvilken som helst fremtidig utvikling.

For tiden pågår det større arbeider med en kloakktunnel fra Lørenskog til Nitelva, hvor Lørenskog, Rælingen og Skedsmo er blitt enige om å bygge et felles renseanlegg. Rælingen kommune har i november 1967 tatt i bruk et mekanisk renseanlegg for 4000 personer.

ANØ's fremtidige status er ennå noe uklar. Det er et klart og økende behov for interkommunalt samarbeide i avløpssektoren. Bygging av store avløpsenheter og renseanlegg innebærer mange fordeler.

Man venter at det kommende samarbeid Oslo-Akershus innenfor rammen av den nye bygningslov, den nye lov om vannforurensning og Østlandskomiteéns utredningsarbeid vil avklare ANØ's status og oppgaver.

¹ Vedtektene er gjengitt på sidene 130—132.